Фонди љамъиятии «Нотабене»

Иљрои уњдадорињои байналмилалї дар соњаи њуќуќи инсон аз љониби Љумњурии Тољикистон: чањорчўба ва расмиёти њуќуќї

(натиљањои тањќиќот)

Таҳқиқоти мазкур бо дастгирии Иттиҳоди Аврупо ба табъ расидааст. Мундариҷаи таҳқиқот масъулияти созмон буда, ифодагари нуқтаи назари Иттиҳоди Аврупо намебошад.

БОБИ 1. ЧАЊОРЧЎБАИ ЊУЌУЌЇ ВА ИНСТИТУТСИОНАЛИИ ИЉРОИ УЊДАДОРИЊОИ БАЙНАЛМИЛАЛЇ ДАР СОЊАИ ЊИФЗИ ЊУЌУЌИ ИНСОН

2 марти соли 1992 дар 46 иљлосияи Ассамблеяи Генералии Созмони Милали Муттањид ќатъномаи (резолютсияи) 46/224 оид ба ќабул кардани Љумњурии Тољикистон ба њайати Созмони Милали Муттањид ќабул карда шуд. Њамроњ шудани Тољикистон ба њайати Созмони Милали Муттањид барои рушди њамкорињои он бо ташкилотњои махсусгардонидашуда, муассиса ва нињодњои СММ заминаи бунёдї гузошт.

Аз он давра, аз љониби Тољикистон ќариб тамоми њуљљатњои байналхалќии универсалии СММ оид ба њуќуќњои инсон ба тасвиб расонида шуд. *Дар давраи аз соли 2012 то соли 2018, аз љониби Тољикистон инчунин Протоколи иловагї ба Конвенсия дар бораи барњам додани тамоми шаклњои табъиз нисбати занон (соли 2014) ва моњи марти соли 2018 Конвенсия оид ба њуќуќи шахсони маъюб имзо карда шуд* (нигаред ба љадвали 2).

Љадвали 1. Љадвали ба тасвиб расонидани њуљљатњои универсалии Созмони Милали Муттањид оид ба њуќуќи инсон (башар)

№	Номи њуљљат	Санаи ба тасвиб расидан	Санаи эътибор пайдо
1.	Паймони байналхалќї доир ба њуќуќњои иќтисодї, иљтимої ва фарњангї (ПБЊИИФ)	04/01/99	04/04/99
1.1.	Протоколи иловагї ба ПБЊИИФ	-	-
2.	Паймони байналхалќї доир ба њуќуќњои шањрвандї ва сиёсї (ПБЊШС)	04/01/99	04/04/99
2.1.	Протоколи иловагии якум ба ПБЊШС	04/01/99	04/04/99
2.2.	Протоколи иловагии дуюм ба ПБЊШС	-	-
3.	Конвенсияи зидди шиканља ва дигар намуди муносибат ва љазои берањмона, ѓайриинсонї ва тањќиркунандаи шаъну шараф (КЗШ)	11/01/95	10/02/95
3.1.	Протоколи иловагї ба КЗШ	-	-
4.	Конвенсияи байналхалќї дар бораи барњам додани тамоми шаклњои табъизи нажодї (КБТН)	11/01/95	10/02/95
5.	Конвенсия дар бораи барњам додани тамоми шаклњои табъиз нисбати занон (КБТЗ)	26/10/93	25/11/93

5.1.	Протоколи иловагї ба Конвенсия дар бораи барњам додани тамоми шаклњои табъиз нисбати занон (ПИ ба КБТЗ)	Имзо шудааст: 07/09/2000	22/07/2014
6.	Конвенсия оид ба њуќуќи кўдак (КЊК)	26/10/93	25/11/93
6.1.	Протоколи иловагии якум ба Конвенсия оид ба њуќуќи кўдак марбут ба иштироки кўдакон дар низоњои мусаллањона	05/08/2002	05/09/2002
6.2.	Протоколи иловагии дуюм ба КЊК марбут ба хариду фурўши кўдакон, фоњишагарии кўдакона ва порнография	05/08/2002	05/09/2002
7.	Конвенсияи байналхалќї дар бораи њимояи њуќуќи тамоми муњољирони мењнатї ва аъзоёни оилањои онњо	08/01/2002	01/07/2003
8.	Конвенсия оид ба њуќуќњои маъюбон	Имзо шудааст: 22 марти 2018	
8.1.	Протоколи иловагї ба КЊМ	-	-
9.	Конвенсия оид ба њифзи њамаи шахсон аз беномунишоншавии маљбурї (КБМ)	-	-

Дар моддаи 5 Конститутсияи (Сарќонуни) Љумњурии Тољикистон пешбинї гардидааст, ки инсон, њуќуќ ва озодињои ў арзиши олї мебошанд. Њуќуќу озодињои инсон ва шањрвандро давлат эътироф, риоя ва њифз менамояд.

Конститутсия (Сарќонуни) Љумњурии Тољикистон афзалиятњои њуљљатњои байналмилалиро бар ќонунгузории миллї муайян мекунад. Масалан, мутобиќи моддаи 10 «Конститутсияи Тољикистон эътибори олии њуќуќї дорад ва меъёрњои он мустаќиман амал мекунанд. Ќонунњо ва дигар санадњои њуќуќие, ки хилофи Конститутсияанд, эътибори њуќуќї надоранд. Санадњои њуќуќии байналмилалие, ки Тољикистон онњоро эътироф кардааст, ќисми таркибии низоми њуќуќии љумњуриро ташкил медињанд. Агар ќонунњои љумњурї ба санадњои њуќуќии байналмилалии эътирофшуда мутобиќат накунанд, меъёрњои санадњои байналмилалї амал мекунанд.

Љумњурии Тољикистон љонибдори иљрои бечунучарои шартномањои байналмилалї буда, пуштибонии худро аз *Принсипи иљрои софдилонаи ўњдадорињои байналмилалї эълон медорад*[1].

Иљрои ўњдадорињои байналмилалї дар соњаи њуќуќи башар (инсон)

Љињати иљрои ўњдадорињои байналмилалии худ дар соњаи њуќуќи башар ќисми зиёди

[1] Моддаи 18. ќисми 1 Ќонуни ЉТ «Дар бораи шартномањои байналмилалї», Ахбори Маљлиси Олии Љумњурии Тољикистон, соли 2016, №7, моддаи 606

кишварҳо бештар ҳангоми омода намудани гузоришҳо, ҳамкорӣ ва татбиқи фаъолияти минбаъда тариқи ташкил кардани сохтори давлатии шакли нав, ки ҳамчун **механизми миллӣ оид ба таҳия кардани гузоришҳо ва татбиқи фаъолияти минбаъда** маъмул гаштааст, аз усулҳои маҷмӯӣ (комплексӣ), усулҳои нисбатан самаранок ва боэътимод истифода мебаранд.

Механизми миллии гузоришдиҳӣ ва татбиқи фаъолияти минбаъда аз механизм ё сохтори доимоамалкунандае иборат мебошад, ки қисми ҳукумат буда **ҳамоҳангсозӣ ва омодакунии гузоришҳо** ба механизмҳои байналмилалӣ ва минтақавии ҳифзи ҳуқуқҳои инсон (аз ҷумла мақомоти шартномавӣ, тафсири даврии универсалӣ ва расмиёти махсус), **ҳамоҳангсозӣ ва назорати татбиқи фаъолияти минбаъдаи дар сатҳи миллӣ иҷро шудани уҳдадориҳои шартномавиро** анҷом медиҳад. Механизми миллӣ ин функсияҳоро дар **ҳамгироӣ** бо вазоратҳо, муассисаҳои махсусгардонидашудаи давлатӣ (ба монанди, раёсати миллии омор), парламент ва мақомоти судӣ анҷом медиҳад, аз ҷумла тариқи баргузор намудани **машваратҳо** бо муассисаҳои миллии ҳифзи ҳуқуқ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ. **Усули** тариқи механизми миллӣ истифодашаванда **хислати умумӣ** дошта ҳамкории фарогири (ҳамаҷониба) вобаста ба ҳуқуқҳои инсонро бо тамоми механизмҳои байналмилалӣ ва минтақавии ҳифзи ҳуқуқи инсон ва андешидани тадбирҳои минбаъда доир ба тавсияҳо ва маълумотҳои инфиродии аз тамоми чунин механизмҳои ҳифзи ҳуқуқи инсон пешниҳодмешударо дар назар дорад. Механизми миллӣ **мустақиман бо иҷрои уҳдадориҳои соҳаи ҳуқуқи инсон машғул набуда**, балки бо таҳия намудани гузоришҳои давлат ва ҷавоб додан ба муроҷиатҳо, боздидҳои коршиносони мустақил машғул мебошад ва ҷиҳати мусоидат намудан ба вазоратҳои соҳавӣ дар ҳалли масъалаҳои бамиёномада тадбирҳо меандешад, аз он ҷумла доир ба масъалаҳои марбут ба иҷрои муқарраротҳои шартномаҳо, тавсияҳо ва қарорҳои дахлдор аз ҷониби зерсохторҳои ниҳодҳои ҳукуматӣ дорои маълумот мебошад[2].

Механизми миллии таҳияи гузоришҳо ва татбиқи фаъолияти минбаъда функсияҳои зеринро иҷро мекунад:

1. **Ҳамкорӣ** ва робита бо механизмҳои байналмилалӣ ва маҳаллии ҳифзи ҳуқуқи инсон; ташкил ва соддакунии марказикунонидашудаи таҳияи гузоришҳо ба механизмҳои байналмилалӣ ва маҳаллии ҳифзи ҳуқуқи инсон, омода кардани ҷавобҳо ба маълумотҳо ва саволҳои минбаъда, татбиқи фаъолияти минбаъда вобаста ба тавсияҳо/қарорҳои чунин механизмҳо;
2. **Ҳамоҳангсозии ҷамъоварии маълумоту иттилооти** аз муассисаҳои давлатӣ, парламент ва мақомоти судӣ барои таҳияи гузоришҳо ва андешидани тадбирҳои минбаъда ҷиҳати амалӣ намудани тавсияҳо ва қарорҳо пешниҳодмешуда, аз ҷумла паҳн намудани маълумоту иттилоот байни онҳо;
3. **Гузаронидани машваратҳо** – гузаронидан ва назорати машваратҳо доир ба таҳияи гузоришҳо ва татбиқи фаъолияти минбаъда бо Муассисаҳои миллии ҳифзи ҳуқуқ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ;
4. **Идоракунии маълумоту иттилоот** – ҷамъоварӣ, сабт ва расондани тавсияҳо ва қарорҳо ба гурӯҳҳои дахлдор; муайян кардани муассисаҳои давлатие, ки барои иҷрои онҳо уҳдадоранд; таҳияи нақшаҳои фаъолияти минбаъда, аз ҷумла муқаррар кардани мӯҳлатҳо; идоракунии маълумоту иттилоот вобаста ба иҷрои онҳо.

---

[2] Механизмҳои миллӣ доир ба таҳияи гузоришҳо ва татбиқи фаъолияти минбаъда. Дастурамал оид ба ҳамкории самараноки давлатҳо бо механизмҳои (ташкилотҳои) ҳифзи ҳуқуқ. СММ. соли 2016) (Национальные механизмы по подготовки докладов и осуществлению последующей деятельности. Практическое руководство по эффективному взаимодействию государств с правозащитными механизмами. ООН. 2016 г.)

Амалияи миллї

Дар Љумњурии Тољикистон уњдадории андешидани тадбирњо љињати таъмини иљрои шартномањои байналмилалии Љумњурии Тољикистон ва таъин намудани шахсони мансабдор ё маќомоте, ба души онњо назорати љараёни татбиќи шартномањои байналмилалии Љумњурии Тољикистон вогузор карда мешавад ваколати Президенти Љумњурии Тољикистон ва Њукумати ЉТ мебошад. Назорати умумии татбиќ шудани шартномањои байналмилалии Љумњурии Тољикистонро Вазорати корњои хориљии Љумњурии Тољикистон анљом медињад.

Њамин тариќ, мо метавонем ду маќомоти асосии давлатиро муайян намоем, ки барои татбиќи уњдадорињои байналмилалї дар сољаи њуќуќи инсон ваколатдоранд: Њукумати Љумњурии Тољикистон ва Вазорати корњои хориљии ЉТ.

Вазорати корњои хориљии Љумњурии Тољикистон

Вазорати корњои хориљии Љумњурии Тољикистон баќайдгирии шартномањои байналмилалии Љумњурии Тољикистонро дар Котиботи Созмони Милали Муттањид ва дар маќомоти дахлдори дигар ташкилотњои байналмлалї, инчунин бањисобгирї ва баќайдгирии шартномањои байналмилалии Љумњурии Тољикистонро анљом медињад. Нусхањои шартномањои байналмилалии Љумњурии Тољикистон ба Вазорати адлияи Љумњурии Тољикистон барои ворид карда шудан ба Фењристи давлатии санадњои њуќуќї фиристода мешаванд.

Мутобиќи Низомномаи Вазорати корњои хориљии Љумњурии Тољикистон[3], ВКХ дар сољаи муќарраргардидаи фаъолият ваколатњои зайлро анљом медињад:
- ҳамкорӣ дар ҳамоҳанг намудани фаъолияти мақомоти иҷроия бо мақомоти қонунгузор ва судӣ ба мақсади риоя намудани принсипи ягонагии сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва таъмини иҷрои ӯҳдадориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолати иштироки ин мақомот ва шахсони мансабдори онҳо дар фаъолияти байналмилалӣ;

- назорати рафти иҷрои шартномаҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- дар тайёр намудани таклифҳо оид ба мувофиқ намудани қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ӯҳдадориҳои байналмилалӣ иштирок менамояд;

- ҷамъбаст ва таҳияи пешниҳодҳо ҷиҳати такмили қонунгузории Љумњурии Тољикистон дар соҳаи муносибатҳои байналмилалӣ;

- иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар фаъолияти Созмони Милали Муттаҳид, Созмони Амният ва Ҳамкорӣ дар Европа, Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил ва дигар ташкилотҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ, конференсияҳо, форумҳо таъмин менамояд;

Њукумати Љумњурии Тољикистон

Њукумати Љумњурии Тољикистон иљрои уњдадорињои Љумњурии Тољикистонро тибќи шартномањои байналмилалї таъмин менамояд, инчунин љараёни аз љониби дигар

[3] Низомномаи Вазорати корњои хориљии Љумњурии Тољикистон, (дар нашри Ќарори Њукумати ЉТ аз 2.11.2007, №556, аз 30.09.2010, №467, аз 26.02.2011, №50, аз 30.08.2011, №397, аз 01.09.2011, №441, аз 24.01.2012, №36)

иштироккунандагони шартномаҳои зикргардида иҷро кардани уҳдадориҳояшонро назорат менамояд[4]. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон комиссияҳои доимоамалкунанда таъсис медиҳад, вазифаҳо, тартиби фаъолияти онҳоро муайян менамояд ва низомномаҳои онҳоро тасдиқ мекунад.

Аз соли 2014 ин ҷониб, ислоҳоти фаъолият дар самти татбиқи уҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон оғоз гардид. Масалан, мутобиқи Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 17 январи соли 2014, №116, "Дар бораи таҷдиди сохтори Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон" шӯъбаи кафолатҳои конститутсионии ҳуқуқи шаҳрвандон барҳам дода шуда Шӯъбаи кафолатҳои ҳуқуқи инсон таъсис дода шуд, ки ба функсияҳои он, ҳамчунин мониторинги дурустии иҷрои муқарраароти санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон дохил мебошад. Раёсат котиботи Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таъмини иҷрои уҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон ва Комиссияи миллӣ оид ба ҳуқуқи кӯдак ба ҳисоб меравад.

Комиссияи оид ба таъмини иҷрои уҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон дар назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд – Комиссия), бо қарори Ҳукумати

Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 4 марти соли 2002 таъсис дода шудааст.
01 апрели соли 2017 Қарори нави Ҳукумат «Дар бораи Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таъмини иҷрои уҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон» қабул гардид, ки мутобиқи он доираи мақсаду вазифаҳои Комиссия, аз ҷумла ваколатҳои Раис ва Котиботи Комиссия тафсил дода шуда васеъ карда шуд. Ҳамин тариқ, вазифаҳо оид ба таъмини ҳамоҳангии фаъолияти мақомоти давлатӣ вобаста ба баррасӣ ва иҷрои қарор ва мулоҳизаҳои мақоми дахлдори Созмони Милали Муттаҳид илова карда шуд, аз ҷумла ба роҳ мондани ҳамкорӣ бо шахсони масъули иҷрои тавсияҳои мақомоти СММ дар вазорату идораҳо ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ.

Тибқи Низомнома, Комиссия мақоми доимоамалкунандаи машваратии байниидоравие мебошад, ки бо мақсади ҳамоҳангсозии фаъолияти вазорату идораҳо, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, корхона, муассиса ва дигар ташкилотҳо (минбаъд - мақомоти манфиатдор) доир ба иҷрои уҳдадориҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳуқуқи инсон таъсис ёфтааст.

Вазифа ва ваколатҳои Комиссия:

- ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти манфиатдор доир ба иҷрои уҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон;
- таҳияи гузоришҳои миллӣ дар бораи рафти амалишавии шартномаҳои байналмилалӣ ва дигар гузоришҳо дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои пешниҳод ба созмонҳои байналмилалӣ, аз ҷумла ба мақомоти марбутаи Созмони Милали Муттаҳид;
- таъмини ҳамоҳангии фаъолияти мақомоти давлатӣ вобаста ба баррасӣ ва иҷрои қарор ва мулоҳизаҳои мақоми дахлдори Созмони Милали Муттаҳид;
- ба роҳ мондани муколама ва ҳамкорӣ бо созмонҳои байналмилалӣ ва давлатҳои дигар дар соҳаи ҳуқуқи инсон;

---

[4] Моддаи 4 Қонуни конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон», Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2011, №4, моддаи 215; соли 2003, №4, моддаи 152; соли 2008, №1, қисми 1 моддаи 1; соли 2009, №12, моддаи 813; соли 2016, №7, моддаи 602; Қонуни конститутсионии ҶТ аз 18.07.2017, №1455

- мусоидат дар мутобиќ намудани ќонунгузории Љумњурии Тољикистон бо муќаррароти санадњои њуќуќии байналмилалии эътирофкардаи Љумњурии Тољикистон дар соњаи њуќуќи инсон;
- тибќи тартиби муќарраргардида мусоидат кардан дар тасдиќи шартномањои байналмилалї дар соњаи њуќуќи инсон;
- омўхтан ва арзёбии њолати мутобиќати ќонунгузории Љумњурии Тољикистон, аз љумла лоињањои санадњои меъёрии њуќуќї ба меъёрњои байналмилалї дар соњаи њуќуќи инсон;
- арзёбии самаранокии иштироки Љумњурии Тољикистон дар шартномањои байналмилалї дар соњаи њуќуќи инсон;
- баррасии пешнињодњои маќомоти манфиатдор ва тањияи хулосањои машваратї дар масъалаи ташаккули мавќеи Љумњурии Тољикистон дар бобати масъалањои марбут ба татбиќи шартномањои байналмилалї дар соњаи њуќуќи инсон;
- мусоидат кардан дар интишор ва пањн намудани иттилоот доир ба њуќуќи инсон;
- анљом додани тадќиќот, тањия намудани пешнињодњо дар соњаи татбиќ ва такмили минбаъдаи меъёрњо оид ба њимояи њуќуќи инсон;
- ба роњ мондани њамкорї бо шахсони масъули иљрои тавсияњои маќомоти Созмони Милали Муттањид ва дигар масъалањо оид ба њифзи њуќуќи инсон дар вазорату идорањо ва маќомоти иљроияи мањаллии њокимияти давлатї;
- ба амал баровардани фаъолиятњои муштарак ва њамкорињо бо маќомоти њокимияти давлатї, намояндагони љомеаи шањрвандї ва созмонњои байналмилалї доир ба масъалањои њимояи њуќуќи инсон;

Комиссия аз раис, муовини раис, котиби масъул ва дигар аъзоёни Комиссия иборат мебошад:

1. Муовини якуми Сарвазири Ҷумҳурии Тоҷикистон - раиси Комиссия;
2. Сардори раёсати кафолатҳои ҳуқуқи инсони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон - муовини раиси Комиссия;
3. Сармутахассиси раёсати кафолатҳои ҳуқуқи инсони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон - котиби масъули Комиссия;
4. Муовини якуми Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон (дар мувофиқа);
5. Муовини якуми Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон (дар мувофиқа);
6. Муовини якуми директори Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
7. Муовини якуми вазири адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон;
8. Муовини якуми вазири корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
9. Муовини якуми вазири корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
10. Муовини якуми вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон;
11. Муовини якуми вазири молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон;
12. Муовини якуми вазири меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
13. Муовини якуми вазири рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон;
14. Муовини якуми вазири тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
15. Муовини якуми вазири фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон;
16. Муовини якуми раиси Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
17. Муовини якуми раиси Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон;
18. Муовини якуми раиси Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муовини Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон - Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар

ҷаласаҳои Комиссия бо ҳуқуқи машваратии овоз ҳамчун мушоҳидони доимӣ иштирок карда метавонанд.

Намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ дар ҷаласаҳои Комиссия бо ҳуқуқи машваратии овоз тибқи ризояти раиси Комиссия иштирок карда метавонанд. Бо мақсади таъмини иштироки васеи аҳли ҷамъият дар кори Комиссия намояндагии ҷомеаи шаҳрвандӣ дар кори Комиссия метавонад давра ба давра иваз карда шавад.

Дар ҷаласаҳои Комиссия бо розигии раиси Комиссия намояндагони мақомоти давлатии дигар, созмонҳои байналмилалӣ ва дигар шахсони манфиатдор иштирок карда метавонанд.

Комиссия оид ба њуќуќи кўдаки назди Њукумати Љумњурии Тољикистон

Комиссияи миллї оид ба њуќуќи кўдак соли 2001 бо маќсади мусоидат кардан дар таъмини иљрои ќонунгузории Љумњурии Тољикистон ва уњдадорињои байналмилалии њуќуќии Љумњурии Тољикистон дар соњаи њифзи њуќуќи кўдак таъсис дода шуд. Шўъбаи кор бо љавонон, варзиш ва саёњии Дастгоњи иљроияи Президенти Љумњурии Тољикистон, сармутахассиси шуъба котиби масъули Комиссия мебошад.
Моњи январи соли 2017 тибќи Ќарори Њукумати Љумњурии Тољикистон Низомномаи нав доир ба комиссия оид ба њуќуќи кўдак тасдиќ карда шуд. Мутобиќи ин Низомнома Комиссияи миллї оид ба њуќуќи кўдак таъсис дода шуд, ки маќоми доимоамалкунандаи байниидоравї буда, фаъолияти маќомоти иљроияи марказии њокимияти давлатї, маќомоти иљроияи мањаллии њокимияти давлатї, маќомоти худидоракунии шањрак ва дењот, корхона, муассиса ва дигар ташкилотњо доир ба иљрои уњдадорињои байналмилалии Љумњурии Тољикистон дар соњаи њуќуќи кўдак њамоњанг мекунад ва дар доираи ваколатњои худ сиёсати давлатиро љињати таъмини њуќуќу манфиатњои кўдак ва танзими масъалањои вобаста ба таълиму тарбияи фарзанд амалї менамояд.

Мутобиќи низомномаи нав, Комиссия дар мавриди масъалањои ташвиќ ва њифзи њуќуќи кўдак ваколатњои васеъ дорад, дорои котиботи худ мебошад, инчунин дар мањалњо (вилоятњо, нохияњо) намояндагињо дорад. Њамаи аъзоёни Комиссия ба 6 гурўњи коршиносон (экспертї) људо карда шудаанд, ки њар кадоми онњо бо проблемаи муайян нисбати кўдак, ба монанди гузориши миллї оид ба риояи Конвенсия дар бораи њуќуќи кўдак, де-институтсионализатсия, адлияи ювениалї, кўдакони дорои эњтиёљоти махсус ва ѓайра машѓул мебошанд. Намояндагони иттињодияњои љамъиятї бо пешнињоди раиси Комиссия ба њайати он ворид карда мешаванд ва аз љониби Комиссия тасдиќ карда мешаванд. Бо маќсади таъмини иштироки васеи ањли љомеа ба кори Комиссия, намояндагии иттињодияњои љамъиятї дар он метавонад мунтазам иваз шавад. Дар кори Комиссия бо њуќуќи овози машваратї метавонанд намояндагони маќомоти манфиатдор, инчунин Фонди кўдакони Созмони Милали Муттањид (ЮНИСЕФ) ва дигар ташкилотњои байналмилалие, ки дар соњаи њифзи њуќуќи кўдак фаъолият анљом медињанд, иштирок намоянд.

Комиссия вазифањои зеринро иљро мекунад, ки ба иљрои уњдадорињои байналмилалї дар соњаи њуќуќи кўдак алоќаманданд:

- дар тањияи санадњои меъёрии њуќуќї ва барномањои њифзи њуќуќ ва манфиатњои ќонунии кўдак, бењдошти шароитњои њаёт, таълиму тарбия, мењнат ва истирољати ў, пешгирии беназоратї, бесаробонї ва њуќуќвайронкунињои ноболиѓон ширкат меварзад ва дар доираи салоњияташ татбиќашонро назорат мекунад;
- љињати мутобиќ гардондани ќонунгузории Љумњурии Тољикистон ба муќаррароти санадњои байналмилалї дар соњаи њифзи њуќуќи кўдак, ки Тољикистон онњоро эътироф

намудааст, мусоидат менамояд;

- ба тасдиқи санадҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак ё ҳамроҳшавии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба чунин санадҳо бо тартиби муқарраршуда мусоидат менамояд;
- самаранокии иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар санадҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак арзёбӣ мекунад;
- хулосаҳои машваратиро оид ба лоиҳаҳои санадҳои байналмилалӣ ва санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки робита ба ҳифзи ҳуқуқи кӯдак доранд, баррасӣ ва таҳия менамоянд;
- ба паҳн намудани иттилоот оид ба меъёрҳои миллӣ ва байналмилалии ҳифзи ҳуқуқи кӯдак мусоидат менамояд;
- бо мақсади истифода ва такмили минбаъдаи меъёрҳои ҳифзи ҳуқуқи кӯдак таҳқиқот мегузаронад, маърӯзаву пешниҳод таҳия менамояд;
- таҳияи гузоришҳои миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба ҷараёни иҷрои санадҳои байналмилалии эътирофнамудаи Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдакро барои пешниҳод ба ниҳоди дахлдори Созмони Милали Муттаҳид таъмин менамояд;
- бо мақсади таъмини иҷрои саривақтии тавсия ва мулоҳизаҳои ниҳоди дахлдори Созмони Милали Муттаҳид ё дигар созмонҳои байналмилалӣ тадбирҳо меандешад, аз ҷумла гурӯҳҳои корӣ ташкил менамояд, нақшаҳои миллии чорабиниҳоро таҳия ва тасдиқ мекунад, мониторинг мегузаронад;
- ваколатҳои дигареро, ки санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудаанд, амалӣ менамояд.

Комиссияи миллӣ оид ба ҳуқуқи кӯдакро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис медиҳад, шумора ва ҳайати онро муайян мекунад:

1. Муовини Сарвазири Ҷумҳурии Тоҷикистон – Раиси Комиссия;
2. Сардори шӯъбаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдаки раёсати кафолатҳои ҳуқуқи инсони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон – муовини раиси Комиссия;
3. Сармутахассиси шӯъбаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдаки раёсати кафолатҳои ҳуқуқи инсони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон – котиби масъули Комиссия;
4. Сардори раёсати кафолатҳои ҳуқуқи инсони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
5. Сардори раёсати ҳуқуқи Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
6. Сардори раёсати илм ва маорифи Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
7. Сардори раёсати рушди иҷтимоии Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
8. Мудири шӯъбаи дин, танзими анъана ва ҷашну маросимҳои Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
9. Муовини якуми директори Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
10. Муовини якуми директори Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
11. Муовини якуми вазири адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон;
12. Муовини якуми вазири молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон;
13. Муовини якуми вазири корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
14. Муовини якуми вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон;
15. Муовини якуми вазири меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
16. Муовини якуми вазири тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
17. Муовини якуми раиси Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон;
18. Муовини якуми раиси Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон;

19. Муовини якуми раиси Кумитаи телевизион ва радиои назди Њукумати Љумњурии Тољикистон;
20. Муовини якуми раиси Кумитаи оид ба корњои дин, танзими анъана ва љашну маросимњои миллии назди Њукумати Љумњурии Тољикистон.

Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар Љумњурии Тољикистон ва муовини Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар Љумњурии Тољикистон – Ваколатдор оид ба њуќуќи кўдак дар Љумњурии Тољикистон дар љаласањои Комиссияи миллї оид ба њуќуќи кўдак бо њуќуќи машваратии овоз иштирок карда метавонанд. Намояндагони љомеаи шањрвандї дар љаласањои Комиссияи миллї оид ба њуќуќи кўдак бо њуќуќи машваратии овоз тибќи ризоияти раиси Комиссия иштирок карда метавонанд.

Раёсати кафолатњои њуќуќи инсони Дастгоњи иљроияи Президенти Љумњурии Тољикистон

Раёсати кафолатњои њуќуќи инсони Дастгоњи иљроияи Президенти ЉТ (минбаъд Раёсати кафолатњои њуќуќи инсон) котиботи (котиби масъул) Комиссия мебошад. Намояндагони Раёсат муовинони Раисони њарду Комиссия мебошанд, сармутахассисони Раёсат вазифаи котибони масъули Комиссияро иљро мекунанд.

Котибот коргузорї, омода намудани маводњоро барои љаласањои Комиссия, ба роњ мондани њамкорї бо маќомоти дахлдори дигар кишварњо, созмонњои байналмилалї ва намояндагони љомеаи шањрвандие, ки фаъолияти худро дар самти њифзи њуќуќи инсон анљом медињанд, амалї мекунад; аз шахсони масъули вазоратњо, идорањо ва маќомоти иљроияи њокимияти мањаллї љињати иљрои тавсияњои нињодњои СММ ва дигар масъалањои вобаста ба њифзи њуќуќњои инсон маводњои заруриро талаб мекунад.

Шахсони масъул оид ба њуќуќи инсони вазорату идорањо

Вазорату идорањои маќомоти иљроияи њокимияти давлатии Љумњурии Тољикистон фаъолона ба љараёни пешнињод намудани маълумоту иттилоот бо маќсади тањияи гузоришњо ба нињодњои СММ, аз љумла ба љараёни татбиќи тавсияњо љалб гардидаанд.
26 январи соли 2016 Ќарори Њукумати ЉТ «Дар бораи натиљањои рушди иљтимої-иќтисодии Љумњурии Тољикистон дар соли 2015 ва вазифањо барои соли 2016» ќабул карда шуд, ки мутобиќи банди 7 ќисми 1 он «бо маќсади таъмини сариваќтї ва самаранокии иљрои тавсияњои маќомоти СММ ва дигар масъалањои марбут ба њифзи њуќуќњои инсон шахсони масъул таъин карда мешаванд».

Баъди ќабули Ќарори зикршуда, бо супориши раиси Комиссияи назди Њукумати Љумњурии Тољикистон оид ба таъмини иљрои уњдадорињои байналмилалї дар соњаи њуќуќи инсон (аз 20 сентябри соли 2016, №32/3-234), ба тамоми вазорату идорањо намунаи вазифањои функсионалии шахсони ваколатдор оид ба њуќуќи инсон ирсол карда шуд, ки хусусияти њатмї дошт.

Тибќи супориши мазкур, дар вазорату идорањо ва маќомоти иљроияи њокимияти мањалї бидуни таъсис додани воњиди иловагии корї, њамчун шахси масъул барои иљрои тавсияњои маќомоти СММ ва дигар масъалањои марбут ба њифзи њуќуќи инсон бояд воњидњои сохторї ё шахси ваколатдор муайян карда шавад. Бо вуљуди ин, муайян кардани шахси ваколатдор (шахси масъул) вобаста ба њифзи њуќуќи инсон дар вазорату идорањо ва маќомоти иљроияи њокимияти мањаллї дигар кормандон ва воњидњои сохториро аз уњдадории самаранок ва сариваќт иљро намудани тавсияњои маќомоти СММ ва дигар масъалањои марбут ба њифзи њуќуќи инсон озод намекунад ва аз нуќтаи назари ташкилии доракунї маќсади таъмини самаранокии њамоњангии дохилиидоравї

ва дар њолатњои зарурї њамоњангии байниидоравиро дорад. Шахсони масъул дар њамкорї бо Комиссияи назди Њукумати Љумњурии Тољикистон оид ба таъмини иљрои уњдадорињои байналмилалї дар соњаи њуќуќи инсон дар ин самт фаъолият анљом дода ба устуворї, муттасилї, таќвияти иќтидор, љамъоварии марказонидашудаи маълумоту иттилоот, сатњи баланди омодагии касбї мусоидат мекунанд.

Соли 2016, таќрибан дар тамоми вазорату идорањо шахсони масъул оид ба њуќуќи инсон (як, ду шахс, шўъба ё раёсат) таъин гардиданд, ки бояд бо Котиботи Комиссия њамории зич намоянд ва вобаста ба љамъоварї ва коркарди маълумоту иттилоот дар соњаи њуќуќи инсон шахси масъул бошанд. Баъзе вазорату идорањо ба кори тањияи гузоришњо танњо аз рўи њуљљатњои алоњида љалб карда мешаванд, масалан, КЊИИФ (Кумитаи оид ба њуќуќњои иќтисодї, иљтимої ва фарњангї). Аммо, баъзе вазорату идорањо (онњоро ташкилотњои асосї меноманд), масалан, Вазорати адлия, Прокуратураи генералї, Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Њукумати Љумњурии Тољикистон ба кори таќрибан тамоми њуљљатњои СММ љалб мегарданд.

Системаи кор дар вазорату идорањо аз њамдигар фарќ мекунанд. Масалан, дар Вазорати адлия бо фармони Вазири адлия Наќшаи корњо доир ба татбиќи наќшањои миллї оид ба иљрои тавсияњои маќомоти СММ бо нишон додани муњлатњо ва шахсони масъул ќабул карда шуд. Наќши Котиботро Раёсати муносибатњои байналмилалї иљро мекунад, аз љумла шўъбаи њуќуќи инсон. Шахсони алоњида (њамагї 22 нафар) ба сифати шахсони масъул вобаста ба њуљљатњои алоњида таъин шуданд. Њар як раёсат наќшаи кории худро дорад, ки дар он наќшаи чорабинињо ва муњлатњои татбиќи онњо муќарар шудаанд. Њамаи шахсони масъули алоњида зертобеи муовини вазири адлия мебошанд.

Дар Прокуратураи генералї шахси масъул оид ба њуќуќи инсон намояндаи Раёсати муносибатњои байналмилалї ва таблиѓоти њуќуќї мебошад. Раёсатњои мухталиф барои љамъоварии маълумоту иттилоот вобаста ба њуљљатњои алоњидаи соњаи њуќуќи инсон уњдадор мебошанд. Масалан, Раёсати назорати умумї барои ПБЊШС ва ПБЊИИФ, Шўъбаи назорати иљрои ќонунгузорї оид ба ноболиѓон ва љавонон барои КНЊ (Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак) ва ѓайра. Доир ба њамаи маълумотњо шахси масъул оид ба њуќуќи инсон хулоса мебарорад.
Айни замон на дар њамаи вазорату идорањо ба пуррагї корњо вобаста ба љамъоварї ва коркарди иттилоот ба роњ монда шудааст, маълумоту иттилоот сариваќт пешнињод намегардад ва бо вуљуди ин аксар ваќт маълумоти нопурра пешнињод карад мешавад.

Механизми њамкорї байни шахсони масъул оид ба њуќуќи инсони вазорату идорањо ба таври дуруст тањия нашудааст, аз љумла байни шахсони масъул оид ба њуќуќи инсон ва Котибот.

Муассисањои миллии њифзи њуќуќ дар соњаи њуќуќи инсон
Моњи апрели соли 2012 Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар Љумњурии Тољикистон дар Зеркумитаи аккредитатсионии Кумитаи Байналмилалии Њамоњангсозии муассисањои миллї оид ба ташвиќ ва њифзи њуќуќи инсон аз аккредитатсия гузашт, ки дар натиљаи он ба ВЊИ маќоми «В» ва тавсияњои дахлдор дода шуд. Тавсияњо њамчунин ба наќши ВЊИ дар татбиќи фаъолияти иљрои уњдадорињои байналмилалї дар соњаи њуќуќи инсон дахл доштанд.

Њамин тариќ, Зеркумитаи (SCA) ба Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар Љумњурии Тољикистон тавсия намуд, ки функсияи *мусоидат кардан ба тасвиб расондан ё њамроњшавї ба њуљљатњои байналмилалї оид ба њуќуќи инсон* љорї карда шавад. Ин тавсияи Зеркумитаи (SCA) ба Принсипи

Париж А. 3 - (с) ва мулоњизаи умумии 1.3 барои «мусоидат кардан, ташвиќи ба тасвиб расондан ё њамроњшавї ба њуљљатњои байналмилалї оид ба њуќуќи инсон» дахл дорад.

Мутобиќи таѓйиротњои ба Ќонуни ЉТ «Дар бораи Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар ЉТ» аз 2016 сол[5] воридгардида ба вазифањои асосии ВЊИ меъёрњо доир ба «*мусоидат кардан ... тасвиби санадњои њуќуќии байналмилалї оид ба њуќуќи инсон ё њамроњшавии Љумњурии Тољикистон ба онњо*» [6] илова карда шуданд.

Аз љониби зеркумитаи (SCA) њамчунин ќайд карда шуд, ки Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар Љумњурии Тољикистон вобаста ба ТДУ дар таркиби њайати њукуматие, ки мустаќилият ё дарки мустаќилияти нињоди ВЊИЉТ-ро эътироф намекунад, иштирок менамояд. Зеркумитаи (SCA) муњим будани иштироки НИПЧ-ро дар њалли мушкилоти дар системаи байналмилалии њуќуќи инсон мављудаиро, махсусан, дар Шўрои оид ба њуќуќи инсон ва механизмњои он (расмиёти махсус ва ТДУ), аз љумла маќомоти шартномавиро тавре ќайд менамояд, ки принсипи мустаќилиятро инъикос менамояд. Ин дар худ пешнињод намудани ронњои мустаќил (њисоботњои пинњонї) ба ин љараёнњо ва фаъолияти минбаъда доир ба тавсияњо оид ба дар сатњи миллї иљро шудани системаи байналмилалии њуќуќро (њуќуќњои инсон) дар бар мегирад. Тавсияњои дар боло зикргардидаи Зеркумита (SCA) ба Принсипњои Париж банди А.3 ва мулоњизањои умумии он 1.4 доир ба њамкорї бо системаи байналмилалии њуќуќи инсон, алоќамандї доранд.

Дар Ќонуни ЉТ «Дар бораи Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар Љумњурии Тољикистон» ба таври мустаќим ваколатњои Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон доир ба тањияи гузоришњои миллї ба маќомоти СММ оид ба њуќуќи инсон пешбинї нашудааст. Дар моддаи 25 ќонуни мазкур ваколатњои ВЊИ вобаста ба тањияи **гузоришњои махсус** муќаррар гардидаанд, вале доираи субъектњое, ки метавонанд ба онњо гузоришњои махсус пешнињод карда шаванд, мањдуд шудаанд.

Дар навбати худ, тавре ки алакай зикр карда шуд, айни замон, мутобиќи Низомномањо оид ба Комиссияњо Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон ва Ваколатдор оид ба њуќуќи кўдак аъзоёни бевоситаи Комиссия набуда њуќуќи дар њамаи љаласањои Комиссия бо њуќуќи машваратии овоз иштирок карданро доранд. Мутобиќан, онњо метавонанд, аз љумла функсияи мониторинги иљрои уњдадорињои байналмилалиро дар сохаи њуќуќи инсон, инчунин мониторинги самаранокии фаъолияти Комиссияро анљом дињанд.

Дар навбати худ, бояд ќайд намуд, ки айни замон кормандони Дастгоњи Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон аъзоёни гурўњњои корї оид ба тањияи гузоришњои миллї дар доираи расмиёти СММ, аз љумла аъзоёни гурўњњои корї доир ба иљрои тавсияњои маќомоти СММ мебошанд.

То соли 2016, Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар Љумњурии Тољикистон њангоми гузаронидани муколамањои интерактивї дар љараёни пешнињод намудани гузоришњои миллї ба маќомоти СММ (ТДУ, маќомоти шартномавии СММ) шомили њайати давлатии Њукумати Љумњурии Тољикистон буд. Аз соли 2017 Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар Љумњурии Тољикистон ва Ваколатдор оид ба њуќуќи кўдак дар Љумњурии Тољикистон дар љаласањои Кумитањои Созмони Милали Муттањид оид ба њуќуќи инсон (Кумитаи оид ба рафъи табъизи нажодї, моњи августи соли 2017, Кумитаи оид ба њуќуќи кўдак, моњи сентябри соли 2017, Кумитаи зидди шиканља, моњи майи соли 2018) ба сифати нозирони мустаќил иштирок мекунанд. Кумитаи зидди шиканља дар рафти шунидани гузориши даврии Љумњурии Тољикистон доир ба татбиќи Конвенсияи зидди шиканља

[5] Ќонуни ЉТ аз 15.03.2016, №1281
[6] Нигаред ба моддаи 11 банди 1 «ё» Ќонуни ЉТ «Дар бораи Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар Љумњурии Тољикистон».

ба Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар ЉТ пешнињод намуд, ки бо аъзоёни Кумита вохўрии алоњидаи пўшида гузаронида шавад ва ба ин ВЊИ розигии худро дод.

Њамин тариќ, дар Љумњурии Тољикистон давоми панљ соли охир заминаи њуќуќии механизмњои иљрои уњдадорињои байналмилалї дар соњаи њуќуќи инсон такмил дода шуд, аз љумла: а) маќсад ва вазифањои комиссияњои њукуматї вобаста ба масъалањои алоњидаи марбут ба њуќуќи инсон тафсил дода шуданд; б) марказикунонии фаъолият дар ин самт тариќи муттањидсозии котиботи Комиссияњо дар як раёсат анљом дода шуд; в) њайат ва ваколатњои котиботи Комиссия васеъ карда шуд; г) дар вазорату идорањо шаъсони масъули соњаи њуќуќи инсон таъин карда шуданд, вазифањои асосии онњо муќаррар гардиданд ва механизмњои њамкорї байни маќомоти давлатї ва котиботи Комиссия тањия карда шуд.

Бо тањлил кардани механизмњои мављуда, ба сифати **механизми миллї оид ба тањияи гузоришњо ва татбиќи фаъолияти минбаъда** мо метавонем Комиссияи назди Њукумати Љумњурии Тољикистон оид ба иљрои уњдадорињои байналмилалї дар соњаи њуќуќи инсон ва Раёсати кафолатњои њуќуќи инсони Дастгоњи иљроияи Президенти Љумњурии Тољикистонро ишора кунем. Айни замон, Раёсати кафолатњои њуќуќи инсон тамоми вазифањое, ки барои механизмњои миллї муќаррар шудаанд, ба мисли ба роњ мондани њамкорї, њамоњангсозии љамъоварї ва коркарди маълумотњо, гузарондани машваратњо ва инчунин идоракунии иттилоотро иљро мекунад.

Мутобиќи тавсияњои Кумитаи Байналмилалии Њамоњангсозии Муассисањои миллї оид ба ташвиќ ва њифзи њуќуќи инсон, Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар Љумњурии Тољикистон аз њайати Комиссия бароварда шуд ва дорои њуќуќи дар якљоягї бо Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар ЉТ иштирок кардан дар тамоми љаласањои Комиссия бо њуќуќи машваратии овоз мебошад.

Ба намояндагони љомеаи шањрвандї њуќуќи дар љаласањои Комиссия бо њуќуќи машваратии овоз иштирок кардан дода шуда механизми иваз кардани намояндагони љомеаи шањрвандї бо маќсади таъмини иштироки васеи ањли љомеа дар кори Комиссия таљдиди назар гардид.

БОБИ 2. МАЌОМОТИ ШАРТНОМАВИИ СММ: ПЕШНИЊОД КАРДАНИ ГУЗОРИШЊО

Маќсади асосии системаи пешнињоди гузоришњо аз таъмини заминаи мураттабе, ки ба воситаи он давлатњои аъзо метавонанд уњдадорињои худро оид ба пешнињоди гузоришњо вобаста ба тамоми шартномањои байналмилалї дар соњаи њуќуќи инсон тариќи раванди њамоњангшуда ва танзимшуда иљро кунанд, иборат мебошад.

Давлатњои аъзо бояд љараёни тањияи гузоришњои худро барои пешнињод ба маќомоти шартномавї набояд њамчун яке аз љанбањои иљрои уњдадорињои байналмилалии худ, балки њамчун имконияти бањо додани вазъи љойдошта дар соњаи њифзи њуќуќи инсон дар минтаќае, ки тањти салоњияти онњо ќарор дорад бо маќсади банаќшагирї ва амалигардонии сиёсат арзёбї намоянд. Њамин тариќ, љараёни тањияи гузоришњо ба њар як давлат имкониятњои зеринро фароњам меорад:

a) анљом додани тафсири њамаљонибаи чорањои андешидашуда бо маќсади ба муќарароти дахлдори шартномањои байналмилалї оид ба њуќуќи инсон, ки давлат аъзои он мебошад, мутобиќ гардондани ќонунгузорї ва сиёсати миллї;

b) тањти назорат гирифтани љараёни комёбињои ноилшуда дар кори ташвиќи татбиќи њуќуќњои дар шартномањо пешбинишуда, дар заминаи умумии ташвиќи њуќуќњои инсон;

c) муайян намудани проблема ва камбудињои марбут ба усулњои худ дар татбиќи

шартномаҳо;

d) банақшагирӣ ва таҳияи стратегияҳо барои ноил шудан ба ҳадафҳои муайяншуда[7].

Ҳуҷҷати заминавии умумӣ

Ҳамаи гузоришҳои давлатҳои аъзо бояд аз ду қисм иборат бошанд: ҳуҷҷати заминавии умумӣ ва ҳуҷҷати марбут ба шартномаи муайян.

Ҳуҷҷати заминавии умумӣ бояд маълумоту иттилооти умумиро фаро гирад ва дорои хислати воқеӣ (фактологӣ) бошад, ки ба татбиқи шартномаҳое, ки давлати пешниҳодкунандаи гузориш аъзои онҳо мебошад, дахл дорад ва метавонад ба ҳама ё якчанд мақомоти шартномавӣ алоқамандӣ дошта бошад.

Ҳуҷҷати заминавии умумӣ метавонад ба се боб ҷудо карда шавад ва маълумоту иттилооти зеринро фаро гирад:

1) Маълумоти умумӣ доир ба давлати пешниҳодкунандаи гузориш: маълумоти умумии воқеӣ ва оморӣ, ки метавонад ба кумитаҳои дахлдор дар пайдо кардани тасаввурот доир ба муҳтавои сиёсӣ, ҳуқуқӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарҳангие, ки дар он давлатҳои дахлдор риояи ҳуқуқҳои инсонро кафолат медиҳанд, мусоидат кунад: a) хусусиятҳои демографӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии давлат; b) сохтори конститутсионӣ, сиёсӣ ва ҳуқуқии давлат;
2) Чаҳорчӯбаи умумии ҳимоя ва ташвиқи ҳуқуқҳои инсон: c) қабул кардани меъёрҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон; d) Чаҳорчӯбаи ҳуқуқии ҳифзи ҳуқуқҳои инсон дар сатҳи байналмилалӣ; e) чаҳорчӯбаи ташвиқи ҳуқуқҳои инсон дар сатҳи миллӣ; f) ҷараёни пешниҳод кардани гузоришҳо дар сатҳи миллӣ; g) дигар маълумоту иттилооти марбут ба ҳуқуқҳои инсон;
3) Маълумот доир ба манъи табъиз, баробарҳуқуқӣ ва воситаҳои самараноки қонунии ҳимоя[8].

Давлатҳо бояд мубрам будани ҳуҷҷатҳои заминавии умумии худро нигоҳ доранд ва кӯшиш намоянд, ки ҳангоми пешниҳод кардани ҳуҷҷатҳо вобаста ба шартномаи дахлдор маълумотҳои дар ҳуҷҷатҳои заминавии умумии мавҷудбуда нав карда шаванд. Агар пешниҳод кардани ҳуҷҷатҳои маълумоташон навкардашуда зарур набошад, он бояд дар ҳуҷҷати марбут ба шартномаи дахлдор зикр карда шавад.

Тоҷикистон гузориши заминавии худро 12 феврали соли 2004 пешниҳод намуд. Дар ҳуҷҷати мазкур маълумоту иттилоот доир ба масоҳат ва шумораи аҳолии кишвар, тафсири мухтасари таърихӣ ва сохтори сиёсии давлат, иттилоот оид ба механизмҳои ҳуқуқии ҳифзи ҳуқуқҳои инсон, ҳуҷҷатҳои батасвибрасонидашудаи байналмилалӣ ва минтақавӣ оид ба ҳуқуқи инсон пешниҳод шуда буд, аз ҷумла маълумот доир ба паҳн намудани иттилоот оид ба ҳуқуқи инсон. Айни замон, қисми зиёди маълумоте, ки дар ҳуҷҷати мазкур зикр гардидааст, ниёз ба нав кардан дорад. Ба ин инчунин мақомоти СММ низ ҳангоми баррасии гузоришҳои Тоҷикистон оид ба уҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон таваҷҷӯҳ намуданд. Ҳамин тариқ, Кумитаи оид ҳуқуқи кӯдак ба Тоҷикистон тавсия намуд, ки «…тибқи талабот нисбати ҳуҷҷати заминавии умумӣ, ки дар принсипҳои роҳбарикунандаи бамувофиқарасидаи пешниҳод намудани гузоришҳо аз рӯи шартномаҳои байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон, аз ҷумла дар принсипҳои роҳбарикунандаи таҳияи ҳуҷҷати заминавии умумӣ ва ҳуҷҷатҳо вобаста ба шартномаҳои дахлдор

[7] Талфифаи (маҷмӯи) принсипҳои роҳбарикунанда доир ба шакл ва муҳтавои гузоришҳои аз ҷониби давлатҳои аъзои шартномаҳои байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон пешниҳодшаванда. HRI/GEN/2/Rev.6 31 June 2009 (Компиляция руководящих принципов в отношении формы и содержания докладов, представляемых государствами - участниками международных договоров по правам человека. HRI/GEN/2/Rev.6 31 June 2009).

[8] Дар ҳамон ҷо

(HRI/GEN/2/Rev.6, боби I) дарҷ шудаанд ва мутобиқи банди 16 қатъномаи 68/268 Ассамблеяи Генералӣ» ҳуҷҷати заминавии умумие, ки маълумоти мубрамро фаро мегирад, пешниҳод карда шавад[9]. Кумитаи оид ба рафъи табъизи нажодӣ низ ба Тоҷикистон тавсия намуд, ки «маълумотҳои ҳуҷҷати заминавии умумӣ, ки соли 2004 (HRI/CORE/1/Add.128) пешниҳод шудааст мутобиқи принсипҳои роҳбарикунандаи бамувофиқарасида доир ба пешниҳод кардани гузоришҳо тибқи шартномаҳои байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон (HRI/GEN/2/Rev.6, боби I) нав карда шавад» [10].

Гузоришҳои даврӣ

Давлатҳои аъзо уҳдадоранд, ки доир ба тадбирҳои андешидашуда ё андешидамешуда бо мақсади татбиқи муқаррароти шартномаи дахлдор дар муҳлати муқарраршудаи баъди қувваи қонунӣ пайдо кардани шартнома гушориши ибтидоӣ пешниҳод намоянд. Дар натиҷа давлатҳои аъзо уҳдадоранд, ки мунтазам мутобиқи муқаррароти ҳар як шартнома доир ба комёбиҳои дар давраи ҳисоботӣ ноилгардида, гузоришҳои минбаъдаи худро пешниҳод намоянд. Мунтазамии пешниҳоди гузоришҳо аз шартномаи муайян вобастагӣ дорад.

Барои кўмак намудан ба давлатҳои аъзо дар раванди таҳия ва пешниҳод кардани гузоришҳо принсипҳои роҳбарикунанда нисбати шакл ва муҳтавои гузоришҳои аз ҷониби давлатҳои иштирокчиёни шартномаҳои байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон пешниҳодшаванда, таҳия карда шудаанд.

Масалан, маълумоту иттилооти пеешниҳодшаванда, бояд мухтасар ва батартиб бошад, аз 40-60 саҳифа зиёд набошанд (гузоришҳои заминавӣ ва ибтидоӣ на зиёда аз 60 саҳифа ва гузоришҳои даврӣ на зиёда аз 40 саҳифа), андозаи (формат) саҳифаҳо бояд ба вараќи андозаи А4 мутобиқат кунанд, матн бошад бо ҳуруфӣ (ҳарф) №12 ва намуди Times New Roman бо фосилаи 1,5 чоп шуда бошад[11].

Тавре, ки алакай дар таҳқиқоти қаблӣ зикр шуда буд, аз соли 2004, кишвар гарчанде дер ҳам шуда бошад вобаста ба ҳамаи шартномаҳои марбут ба ҳуқуқи инсон гузоришҳои худро пешниҳод намуд (нигаред ба ҷадвали 3).

Ҷадвали 2. Қарзҳои Тоҷикистон вобаста ба пешниҳод намудани гузоришҳо ба мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид

№	Номи ҳуҷҷат	Гузориши ибтидоӣ бояд пешниҳод мегардид	Гузориши ибтидоӣ баррасӣ гардид	Қарз

[9] Нигаред ба CRC/C/TJK/CO/3-5. Тавсияҳои хотимавии КҲИ доир ба гузориши даврии якҷоякардашудаи сеюм-панҷуми Тоҷикистон, 25 октябри соли 2017 нашр шудааст, Банди 53 (Заключительные рекомендации КПР по объединенным третьему-пятому периодическому докладу Таджикистана, опубликовано 25 октября 2017. П. 53).

[10] CERD/C/TJK/CO/9-11. Мулоҳизаҳои хотимавии КБТН доир ба гузориши даврии якҷоякардашудаи нуҳум-ёздаҳуми Тоҷикистон, нашри 9 сентябри соли 2017, Банди 34 (Заключительные замечания КЛРД по объединенным девятому–одиннадцатому периодическим докладам Таджикистана, опубликованы 9 сентября 2017 года. П. 34.)

[11] Барои маълумоти бештар нигаред ба Талфифаи (маҷмўи) принсипҳои роҳбарикунанда доир ба шакл ва муҳтавои гузоришҳои аз ҷониби давлатҳои аъзои шартномаҳои байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон пешниҳодшаванда (Компиляция руководящих принципов в отношении формы и содержания докладов, представляемых государствами - участниками международных договоров по правам человека) HRI/GEN/2/Rev.6 31 June 2009.

1.	КБТН	Соли 1996	Соли 2004	8 сол
2.	ПБЊИИФ	Соли 2000	Соли 2006	6 сол
3.	ПБЊШС	Соли 2000	Соли 2005	5 сол
4.	КБТЗ	Соли 1994	Соли 2007	13 сол
5.	КЗШ	Соли 1996	Соли 2006	10 сол
6.	КНЊ	Соли 1997	Соли 2000	3 сол
6.1.	КЊК- ПИНМ	Соли 2004	Соли 2017	13 сол
6.2.	КЊК-ПИХК	Соли 2004	Соли 2017	13 сол
7.	КЊММ	Соли 2004	Соли 2012	8 сол

Дар давраи солњои 2011-2018 амалияи тањия ва пешнињод кардани гузоришњо ба таври назаррас таѓйир ёфт. Кишвар доир ба њамаи њуљљатњое, ки барои пешнињод намудани гузоришњо ќарздор буд, њисоботњои худро пешнињод кард. Њамин тариќ, соли 2017 Кумитаи оид ба њуќуќи кўдак гузоришњои ибтидоиро оид ба љараёни иљрои ду протоколи иловагї, ки доир ба онњо Тољикистон аз соли 2004 маълумот пешнињод накарда буд, баррасї намуд. Дар лањзаи тањия намудани гузориши мазкур кишвар вобаста ба ягон њуљљатњои байналмилалии тасдиќнамудааш дар соњаи њуќуќи инсон ќарздор нест.

БОБИ 3. МАЌОМОТИ ШАРТНОМАВИИ СММ: МАЪЛУМОТЊОИ ИНФИРОДЇ

Тољикистон аз 3 апрели соли 1999 аъзои Протоколи иловагї ба Паймони байналхалќї доир ба њуќуќњои шањрвандї ва сиёсї ва аз (…) Протоколи иловагї ба Конвенсия дар бораи барњам додани тамоми шаклњои табъиз нисбати занон гардид.

Ба њолати 01 июни соли 2018 дар Кумитаи Созмони Милали Муттањид оид ба њуќуќи инсон 35 маълумоти инфиродї ба ќайд гирифта шуд, ки аз онњо доир ба 23 маълумоти инфиродї Кумита њолатњои поймол шудани њуќуќњои инсонро, ки дар ПБЊШС пешбинї гардидаанд, муайян кард, аз рўи 3 парванда пешнињоди маълумоти инфиродиро нодуруст њисобид, робита доир ба 4 маълумоти инфиродї ќатъ гардид ва вобаста ба 5 маълумоти инфиродї бо Њукумати Тољикистон робита ба роњ монда шудааст.

Аз љониби Кумитаи оид ба рафъи табъиз нисбати занон ба муќобили Љумњурии Тољикистон ягон маълумоти инфиродї ба ќайд гирифта нашудааст.

Аз лањзаи тањияи гузориши охирин доир ба натиљањои тањќиќот вобаста ба тањияи механизми иљрои ќарорњои маќомоти СММ оид ба маълумотњои инфиродї тадбирњо андешида нашуданд, гарчанде масъалаи мазкур борњо дар љараёни форумњо, вохўрињои мухталиф ва дар љараёни гузарондани машваратњои миллї бардошта шуда буд.

Аз соли 2012 то имрўз, аз љониби Кумита ду маълумоти инфиродї нисбати Тољикистон баррасї

карда шуд: 1) маълумоти № 1500/2006, ки аз љониби М.Н. ва дигарон нисбати Тољикистон пешнињод шудааст ва дар он муаллиф дар бораи таъќиб ва табъиз шудан барои эътиќоди сиёсї, мањдуд кардани озодии баён ва озодии иттињодияњо, аз љумла њуќуќи интихоб шудан иброз намудааст. Кумита пешнињоди маълумотро бинобар ба таври кофї асоснок карда нашудан нодуруст шуморид. 2) маълумоти инфиродии №2173/2012 Љурабой Бобоев нисбати Тољикистон, ки дар он баён гардида буд, ки њангоми анљом додани амалиёти боздошт шиканља истифода карда шуд, ки чунин муносибат боиси марг гардид ва доир ба њолати истифода шудани шиканља тафтишоти самаранок анљом дода нашуд. Кумита њангоми баррасї кардани парвандаи мазкур њолати аз љониби Тољикистон поймол шудани њуќуќњои Исмонбой Бобоевро, ки дар банди 1 модди 6 (њуќуќ ба њаёт) ва банди 7 (озодї аз шиканља), ки дар алоњидагї ва дар якљоягї бо банди 3 модди 2 (анљом додани тафтишоти самаранок) Паймон пешбини шуда буд, эътироф намуд, аз љумла њалати поймол шудани њуќуќњои муаллиф, ки дар моддаи 7 (муносибати берањмона) дар алоњидагї ва дар якљоягї бо банди 3 моддаи 2 (бинобар наљом надодани тафтишоти самараноки њолати марги писари муаллиф) Паймон пешбинї гардидааст.

30 ноябри соли 2016 аз љониби Кумитаи оид ба њуќуќи инсон Принсипњои роњбарикунанда нисбати тадбирњои љуброн намудани товони зарар мутобиќи Протоколи иловагї ба Паймони Байналхалќи доир ба њуќуќњои шањрвандї ва сиёсї ќабур карда шуд. Дар њолатњое, ки Кумита ќарор ќабул мекунад, ки маълумоти инфиродї аз поймол гардидани њуќуќњо, ки дар Паймон пешбинї шудааст, шањодат медињад аз љониби он пешнињод мегардад, ки тадбирњо љињати таъмини љуброн шудани товони зарар ба љабрдидагон дар њаљми пурра (барќарорсозї, љуброни товони зарар, офиятбахшї ва чорањои ќаноатбахшї) андешида шаванд, аз љумла тадбирњо љињати пешгирї намудани такрор шудани њуќуќвайронкунињои шабењ дар оянда (кафолати такрор нашудан).

Барќароркунї бо маќсади барќарор кардани њуќуќњои поймолшуда, масалан, дубора ба кор ќабул шудани љабрдида, агар аз кор озод шудани он дар натиљаи поймол шудани њуќуќо, ё вобаста ба парвандањои марбут ба мањрум шудан аз озодї, ё бинобар аз нав дида баромадани парванда, ё озод шудани шахсе, ки дар бораи ў дар маълумот зикр гардидааст, амалї карда мешавад.

Офиятбахшї – *љуброни зарар бояд воситањоеро дар бар гирад, ки барои њарчи пурратар офиятбахшї шудани љабрдида имкон фароњам орад. Давлатњои аъзо бояд ба љабрдида ё оилаи ў кўмаку дастгирии тиббї ё психологї ё маблаѓ барои пардохти чунин ёриро таъмин намоянд.*

Љуброн – *чун ќоида, Кумита андозаи љуброни моллиро муайян намекунад, балки онро муайян менамояд, ки љуброн бояд зарари моддї ва маънавиро (ё ѓайримодї) пўшонад.*

Чорањои ќонеъ гардондан *метавонанд омилњои зеринро дар бар гиранд: a) аз љониби Кумита эътироф шудани њуќуќвайронкунињо метавонад худ як шакли љуброни зарар бошад; b) анљом додани тафтишоти далелњое, ки тибќи Паймон њамчун њуќуќвайронкунї эътироф гардидаанд. Чунин тафтишот бояд фавран, даќиќ ва беѓаразона анљом дода шуда, шахсоне, ки чунин кирдорро анљом додаанд, бояд ба љавобгарї кашида шаванд; c) андешидани тадбирњо љињати сабук, кам ё бекор кардани иљроиши љазо; d) пешнињод кардани маълумот дар бораи љои дафни шахсоне, ки нисбаташон њукми ќатл татбиќ шудааст; e) узрхоњї назди омма, махсусан дар њолатњои њуќуќвайронкунињои даѓалона ё систематикї дар њолате, ки товони зарар наметавонад тариќи барќарорзозї ё љуброн кардан пурра пўшонида шавад; f) дигар чорањои ќонеъгардонї, масалан, имконияти сохтани њайкал, гузоштани лавњаи хотиравї ё таѓйир додани номи кўча ё дигар љойњои љамъиятї дар њолатњои њуќуќвайронкунињои љиддї ё систематикї.*

Кафолати такрор нашудан *хислати умумї дошта барои пешгирї кардани чунин поймол гардидани*

њуќуќњои инсон, ки барои пешнињод намуданпи маълумоти инфиродии аз љониби Кумита баррасишуда асос шуд, ањамияти муњим дорад. Масалан, а) агар муайян шуда бошад, ки муќаррароти ќонунгузорї ё меъёрњои давлатњои аъзо хилофи уњдадорињои дар Паймон зикршудаанд, Кумита бояд бо маќсади бо муќаррароти Паймон мутобиќ гардондани онњо бекор кардан ё таѓйир додани онњоро талаб кунад. Кумита бо роњи муќаррар кардани стандартњои дахлдори байналмилалии њуќуќии дар њолатњои мазкур истифодашаванда бояд муайян кунад, ки кадом ќонунњо ва санадњои зерќонунњо ё муќарраротњои онњо бояд таѓйир дода шаванд. Агар њуќуќвайронкунињо бинобар мављуд набудани муќаррароти дахлдори њуќуќї содир шуда бошад дар ин сурат тадбирњо доир ба љуброн намудани товони зарар бояд дар худ ќабули ќонун ва ќоидањои зарурииро дар бар гирад; b) бењтар намудани шароит дар љойњои тањти њабс нигоњдорї мутобиќи стандартњои байналмилалї; c) ворид намудани таѓйироту иловањо ба расмиёт ва амалияи расмї; d) тадбирњо вобаста ба омодагии касбї ва баланд бардоштани сатњи маълумотнокии маќомоти барои њуќуќвайронкунињо масъул, аз љумла, аз рўи имкон, кормандони маќомоти њифзи њуќуќ, намояндагони њокимияти судї, инчунин њайати кормандони тиббї ва маъмурият бо маќсади пешгирї кардани такроршавии њуќуќвайронкунињо марбута, ки боиси пешнињод шудани маълумоти инфиродии дахлдор гардидаанд[12].

Дар парвандаи Бобоев нисбати Тољикистон Кумита ба кишвари Тољикистон тавсия дод, ки махсусан љињати анљом додани амалњои зерин тадбирњои зарурї андешида шаванд: a) анљом додани тафтишоти фаврї ва беѓаразии њолати шиканља ва марги Исмонбой Бобоев, аз он љумла ба љавобгарї кашидан ва љазо додани шахсони айбдор; b) мунтазам огоњонии муаллиф доир ба љараёни тафтишот; c) кафолат додани љуброни товони зарар ба муаллиф барои фавти писараш, барои нисбати писари ў истифода шудани шиканља ва дарду азоби худи ў бинобар марги писараш. Давлати аъзо инчунин уњдадор аст, ки љињати пешгирї намудани чунин њуќуќвайронкунињо дар оянда тамоми тадбирњои зарурииро андешад. Дар лањзаи тањияи њуљљати мазкур тавсияњои аз љониби Кумита додашуда иљро нашуданд.

Бояд зикр намуд, **ки ягон ќарори Кумитаи оид ба њуќуќи инсон** вобаста ба маълумотњои инфиродї аз љониби давлат **иљро карда нашуданд**.

Моњи июли соли 1990 Кумита дар асоси мулоњизањои худ тибќи банди 4 моддаи 5 Протоколи иловагї расмиёти мониторинги фаъолияти минбаъдаро љорї намуд ва дар робита ба ин мандати **Гузоришгари махсусро вобаста ба масъалаи фаъолияти минбаъда аз рўи мулоњизањо** таъсис дод. Гузоришгари махсус аз давлати аъзо доир ба фаъолияти минбаъда маълумот талаб менамояд.

Муддати зиёд аст, ки Гузоришгари махсус њам тариќи ба таври мустаќим баргузор намудани вохўрињои мухталиф бо намояндагони Тољикистон, ва њам тариќи алоќаи хаттї гуфтушунидњо мегузаронад. Соли 2013, Кумитаи оид ба њуќуќи инсон муколамаро бо Тољикистон доир ба фаъолияти минбаъда бинобар ба таври дуруст иљро нашудани тавсияњо аз рўи њамаи маълумотњои инфиродї, ки то соли 2013 ќабул шудаанд, боздошт ё ќатъ намуд[13]:

---

[12] Нигаред ба Кумитаи оид ба њуќуќи инсон. Принсипњои роњбарикунанда доир ба тадбирњои љуброни товони зарар тибќи Протоколи иловагї ба Паймони байналхалќї доир ба њуќуќњои шањрвандї ва сиёсї. CCPR/C/158, 30 ноябри 2016 (Комитет по правам человека. Руководящие принципы в отношении мер по возмещению в соответствии с Факультативным протоколом к Международному пакту о гражданских и политических правах. CCPR/C/158, 30 ноября 2016)

[13] Гузориши солонаи Кумитаи оид ба њуќуќи башар. A/68/40 (VOL II, part 2) (Ежегодный доклад Комитета по правам человека. A/68/40 (VOL II, part 2)

- 964/2001, *Саидов* – Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 973/2001, *Халилов* - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 895/2001, *Алибоев* - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 1042/2002, *Боймуродов* - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 1044/2002, *Назриев*, 1096/2002, *Ќурбонов* - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 1108 ва 1121/2002, *Каримов, Аскаров ва Давлатов* – Кумита ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбада нисбати парвандаи А. Давлатов гуфтушунид ба анљом расонида шавад ва нисбати Каримов, Аскаров ва Н. Давлатов бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 1117/2002, *Њомидова* - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 1195/2003, *Дунаев*, 1200/2003, *Сатторова* - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 1208/2003, *Б. Курбанов*, - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 1209/2003, 1231/2003 ва 1241/2004, *Рањматов, Сафаров, Салимов ва Муњаммадиев*, A/63/40 - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 1263/2004 ва 1264/2004, *Њусейнов ва Бутаев* - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 1276/2004, *Идиев* - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 1348/2005, *Ашуров* - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 1401/2005, *Кирпо*, - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI);
- 1499/2006, *Искандаров*, 1519/2006, *Хостикоев* - Кумита бинобар ошкор намудани он ки тавсияњои додаи ў ба таври дуруст иљро намешаванд, ќарор ќабул кард, ки доир ба фаъолияти минбаъда гуфтушунид ќатъ карда шавад (нигаред ба A/67/40, гл а ва VI).

БОБИ 4. РАСМИЁТИ МАХСУСИ ШӮЪРОИ ЊУЌУЌИ ИНСОН

4.1 БОЗДИДЊО БА КИШВАРЊО

Тавре ки алакай дар боби 1 њуљљати мазкур зикр карда шуда буд, Расмиёти махсуси боздидњо ба кишварњо љињати омўхтани вазъи њуќуќи инсон дар кишвар анљом дода мешаванд. Барои он, ки Расмиёти махсус имконияти ба кишварњо сафар намуданро дошта бошанд, даъватномањои махсус лозим аст. Ќобили ќайд аст, ки Њукумати Тољикистон **дар њама њолатњои пешнињод шудани дархост аз љониби расмиёти махсус барои анљом додани боздид ба кишвар даъватнома ирсол менамояд**.

Дар баъзе њолатњо, кишвар метавонад ба тамоми расмиётњои махсус «Даъватномаи кушода» ирсол намояд. Ба њолати моњи июни соли 2018 аз љониби Тољикистон **ба унвони расмиётњои махсус даъватномањои кушода ирсол нагардидааст**.

Аз соли 2005 то инљониб, ба кишвар њафт гузоришгари махсус ташриф овардаанд:

№	Расмиёти махсус	Санаи ташриф овардан	Гузориш
	Њисоботи Гузоришгари махсус доир ба масъалаи мустаќилияти судяњо ва адвокатњо, љаноби Леонардо Деспуї	23-30 сентябри соли 2005	E/CN.4/2006/52/Add.4 30 December 2005 Доклад Специального докладчика по вопросу о независимости судей и адвокатов.
	Њисоботи Гузоришгари махсус доир ба масъалаи озодии мазњаб ё аќидаи динї, хонум Асма Љањонгир	26 феврали - 1 марти соли 2007	A/HRC/7/10/Add.2 27 November 2007 Специальный докладчик по вопросу о свободе религии или убеждений.
	Њисоботи Гузоришгари махсус доир ба масъалаи зўроварї нисбати зан, сабаб ва натиљањои он, Якин Эртюрк	Майи соли 2008	A/HRC/11/6/Add.2 26 May 2009 Доклад Специального докладчика по вопросу о насилии в отношении женщин, его причинах и последствиях.
	Њисоботи Гузоришгари махсус доир ба масъалаи шиканља ва дигар намуд муносибат ва љазои берањмона, ѓайриинсонї ё тањќиркунандаи шаъну шараф, Хуан Мендес	10−18 майи соли 2012	A/HRC/22/53/Add.1 28 January 2013 Доклад Специального докладчика по вопросу о пытках и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видах обращения и наказания Хуана Э. Мендеса.
	Њисоботи Гузоришгари махсус оид ба њуќуќњои њар як шахс ба баландтарин сатњи солимии љисмонї ва психологї, Ананд Гровер	24−31 майи соли 2012	A/HRC/23/41/Add.2 2 May 2013 Доклад Специального докладчика по вопросу о праве каждого человека на наивысший достижимый уровень физического и психического здоровья Ананда

			Гровера.
	Њисоботи Гузоришгари махсус доир ба масъалаи шиканља ва дигар муносибат ва љазои берањмона, ѓайриинсонї ё тањќиркунандаи шаъну шараф, Хуан Мендес (њисоботи иловагї)	10-12 феврали соли 2014	A/HRC/28/68/Add.2 5 February 2015 Доклад Специального докладчика по вопросу о пытках и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видах обращения или наказания, (Дополнительный доклад).
	Њисоботи Гузоришгари махсус доир ба масъалаи њуќуќи инсон ба оби тозаи ошомиданї ва хизматрасонињои санитарї ва вазифаи ў дар Тољикистон	4-12 августи соли 2015	A/HRC/33/49/Add.2 13 July 2016 Доклад Специального докладчика по вопросу о праве человека на безопасную питьевую воду и санитарные услуги о его миссии в Таджикистан.
	Њисоботи Гузоришгари махсус доир ба њуќуќ ба озодии аќида ва озодона баён кардани он, вазифаи ў дар Тољикистон	3–9 марти соли 2016	A/HRC/35/22/Add.2 13 October 2017, Доклад Специального докладчика по вопросу о праве на свободу мнений и их свободное выражение о его миссии в Таджикистан.

Њамин тариќ, дар давраи аз соли 2012 то имрўз ба Тољикистон 4 Гузоришгари махсус боздид намуданд. Гузоришгари махсус доир ба масъалаи шиканља, љаноби Хуан Мендес ба Тољикистон ду маротиба сафари хизматї намуд, аз љумла бо боздиди минбаъда.

Љињати иљрои тавсияњои Расмиёти махсус тадбирњои самаранок андешида намешаванд. Танњо дар як њолат, тавсияњои Гузоришгари махсус доир ба масъалаи шиканља ва дигар муносибат ва љазои берањмона, ѓайриинсонї ё тањќиркунандаи шаъну шраф аз рўи боздиди ў соли 2012 ба наќшаи миллии чорабинињо ворид карда шуданд. Ин дар навбати худ бо он алоќамандаст, ки нашри њисобот бо ќабул гардидани тавсияњои Кумитаи зидди шиканља, ки дар натиљаи баррасї шудани гузориши даврии дуюми кишвар оид ба љараёни татбиќи Конвенсияи зидди шиканља дар моњи ноябри соли 2012 пешнињод шуда буд, рост омад.

4.2 МАЪЛУМОТЊОИ ИНФИРОДЇ, РОБИТА БО ЊУКУМАТ

Дар давраи аз соли 2012 то имрўз, аз љониби Гузоришгарони махсус ба Њукумати Љумњурии Тољикистон вобаста ба 4 парванда мактуб ирсол гардид, ки вобаста ба 3-тои он Њукумати Тољикистон љавобњои пурра ва муфассал дод ва вобаста ба як парванда Њукумат бо дермонї ва љавоби нопурра дод.

Ба Гузоришгари махсус доир ба вазъи њомиёни њуќуќ вобаста ба масъалаи шиканља ва дигар намуд муносибат ва љазои берањмона, ѓайриинсонї ё тањќиркунандаи шаъну шараф се маълумоте пешнињод карда шуд, ки ба Њукумати Тољикистон ирсол гардида буданд: а) изњорот доир ба истифода шудани шиканља, ки баъдан боиси марги мањбус дар колонияи № 4 шањри Душанбе гардидааст; таъќиб ва дигар намуд муносибат ва љазои берањмона, ѓайриинсонї ё тањќиркунандаи шаъну шарафи инсон (вобаста ба марги Икромзода); б) њабс, дастгиркунї ва бедаракшавии иљбории эњтимолии доктор ва

журналист Александр Содиков ва в) худсарона ҳабс, таҳти ҳабс нигоҳдории эҳтимолӣ ва таъқиби ҷиноятӣ дар асоси айбдоркуниҳои бардурӯғи адвокат оид ба ҳуқуқи инсон Шуҳрат Қудратов.

Гузоришгари махсус бо қаноатмандӣ қайд намуд, ки вобаста ба ҳарсе маълумот, … бо таҳлили дақиқи меъёрҳои миллӣ ва байналмилалии ҳуқуқӣ, ки ба парвандаҳои баррасишаванда алоқамандӣ доранд, ҷавобҳои муфассал дода шудаанд. Дар навбати худ, Гузоришгари махсус вобаста ба масъалаҳои зерин изҳори нигаронӣ намуд: а) вобаста ба маълумотҳо доир ба интиқом (қасдгирӣ), аз ҷумла истифода намудани шиканҷа ва айбдоркуниҳои бардурӯғ нисбати ҳомиёни ҳуқуқ бинобар ҳамкорӣ кардани онҳо бо механизмҳои (ташкилоту созмонҳо) байналмилалии ҳифзи ҳуқуқ (шоҳидони ҳолати марги Икромзода); б) сарфи назар аз он, ки ҷаноби Содиқов ба озодӣ баромада ба давлати Канада баргашт, парвандаи ҷиноятӣ нисбати ӯ бинобар ба таври қонунӣ ва осоишта татбиқ намудани ҳуқуқи худ ба озодии баён ва ақида ва озодии иттиҳодияҳо, ки мавзӯи таҳқиқоти ӯст ҳанӯз ҳам идома дорад; ва в) вобаста ба ҳабс ва ҳукми тӯлонӣ нисбати ҷаноби Қудратов, ки тавре ки ба ҳисоб меравад, бо фаъолияти ғайриқонунии ӯ дар соҳаи ҳуқуқи инсон алоқамад аст, аз ҷумла намояндагии манфиатҳои фаъолони мухолифин[14].

Гузоришгари махсус доир ба масъалаҳои озодии ҷамъомадҳои осоишта ва иттиҳодияҳо дар мавриди таъмин нагардидани кафолатҳои мурофиавӣ дар парванда нисбати Ассосиатсияи ҳуқуқшиносони ҷавон «Ампаро» қайд намуд. Вобаста ба ин масъала аз ҷониби Ҳукумати Тоҷикистон ҷавоби саривақтӣ пешниҳод карда нашуд. Ҷавоб дертар дода шуд. Инчунин Гузоришгари махсус дар мавриди пешниҳод нашудани ҷавоб ба маълумоти инфиродӣ аз 20-уми ноябри соли 2012 изҳори таассуф намуд. Ӯ ҷавобҳои ба маълумотҳои ӯ додашударо ҳамчун заминаи муҳими ҳамкории ҳукуматҳои далатҳо бо мандати ӯ мешуморад ва суботкорона аз ҳукумат даъват ба амал овард, ки вобаста ба ҳама масъалаҳои дар маълумоти ӯ дарҷгардида, ҳарчи зудтар ҷавобҳои муфассал пешниҳод карда шавад. Гузоришгари махсус вобаста ба масъалаи бастани Ассосиатсияи ҳуқуқшиносони ҷавони Тоҷикистон (Ампаро) изҳори нигаронӣ намуда қайд кард, ки далелҳои пешниҳодшуда аз вуҷуд надоштани шаффофият ва принсипҳои дақиқи роҳбарикунанда доир ба анҷом додани санҷишҳо шаҳодат медиҳад, аз он ҷумла вобаста ба ҷой доштани камбудиҳои зиёд дар ҷараёни анҷом додани тафтишот. Гузоришгари махсус аз Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон даъват ба амал овард, ки ҷиҳати таъмин намудани он, ки ҳама шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ осоишта тавонанд ҳуқуқҳои худро ба баргузор намудани ҷамъомадҳои осоишта ва иттиҳодияҳо амалӣ кунанд, тамоми тадбирҳои дахлдор андешида шаванд. Ӯ инчунин зикр намуд, ки доир ба ҳама гуна далелҳо вобаста ба ҳама гуна ҳолатҳои эҳтимолии поймол гардидани ҳуқуқҳои инсон, аз он ҷумла вобаста ба ҳоалтҳои таҳдид кардан ё таъқиби шахсоне, ки ҳуқуқҳои худро ба озодии баргузор намудани ҷамъомадҳои осоишта ва озодии иттиҳодияҳо амалӣ мекунанд, бояд тафтишоти дақиқ ва мустақил анҷом дода шавад; шахсони гунаҳкор бояд ба ҷавобгарӣ кашида шаванд; ва ба ҷабрдидагон бояд ҷуброни пурраи товони зарар кафолат дода шавад[15].

---

[14] A/HRC/28/63/Add.1. 4 March 2015. Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights defenders, Michel Forst. Observations on communications transmitted to Governments and replies received. Par. 441-446

[15] A/HRC/23/39/Add.2. 30 May 2013. Report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association, Maina Kiai. Observations on communications transmitted to Governments and replies received.

БОБИ 5. НАЌШАЊОИ МИЛЛИИ ЧОРАБИНИЊО ДОИР БА ТАТБИЌИ ТАВСИЯЊОИ МАЌОМОТИ СОЗМОНИ МИЛАЛИ МУТТАЊИД

Аз соли 2013 ин љониб, аз љониби Њукумати Љумњурии Тољикистон наќшањои миллии чорабинињо доир ба татбиќи тавсияњои маќомоти СММ ќабул карда шуданд. Масалан, 3 апрели соли 2013 аз љониби Президенти Љумњурии Тољикистон Наќшаи миллии чорабинињои Љумњурии Тољикистон доир ба татбиќи тавсияњои давлатњои аъзои Шўрои СММ вобаста ба Тафсири даврии универсалии Љумњурии Тољикистон оид ба њуќуќи инсон барои солњои 2013-2015 тасдиќ карда шуд. Наќшањои миллии чорабинињо дар худ номгўи тавсияњо, фењристи чорабинињо барои татбиќи тавсияњо, муњлат, шахсони масъул (иљрокунандагон), манбањои маблаѓгузорї, аз љумла натиљањои фаъолиятро дар бар мегиранд.

Ѓайр аз наќшаи миллї доир ба ТДУ дар ин давра инчунин наќшањои зерин ќабул гардиданд:
- Наќшаи миллии чорабинињо оид ба иљрои тавсияњои Кумитаи СММ доир ба њифзи њуќуќњои тамоми муњољирони мењнатї ва аъзоёни оилањои онњо барои солњои 2013 – 2017 аз 28 июни соли 2013.
- Наќшаи чорабинињо доир ба мубориза бар зидди шиканља тибќи тавсияњои Кумитаи зидди шиканљаи СММ ва Гузоришгари махсуси СММ оид ба шиканља ва дигар муносибат ва љазои берањмона, ѓайриинсонї ё тањќиркунандаи шаъну шараф Хуан Мендес (2013).
- Наќшаи чорабинињо доир ба мулоњизањои хотимавї вобаста ба шашум-њаштум гузориши даврии Тољикистон, ки аз љониби Кумитаи оид ба рафъи табъизи нажодї дар љаласаи њаштоду якум ќабул гардидаанд (аз 14 ноябри соли 2013).
- Наќшаи миллии чорабинињо доир ба иљрои тавсияњои Кумитаи Созмони Милали Муттањид оид ба рафъи табъиз нисбати занон вобаста ба гузориши якљоякардашудаи чорум ва панљуми Љумњурии Тољикистон (соли 2014).
- Наќшаи миллии чорабинињо доир ба иљрои тавсияњои Кумитаи Созмони Милали Муттањид оид ба њуќуќи инсон ба Гузориши даврии дуюми Љумњурии Тољикистон оид ба татбиќи Паймони байналхалќї доир ба њуќуќњои шањрвандї ва сиёсї (соли 2014).
- Наќшаи миллии чорабинињо доир ба иљрои тавсияњои Кумитаи Созмони Милали Муттањид оид ба њуќуќњои иќтисодї, иљтимої ва фарњангї барои солњои 2015-2020 (соли 2015).
- Наќшаи миллии чорабинињо доир ба татбиќи тавсияњои давлатњои аъзои Шўрои Созмони Милали Муттањид оид ба њуќуќи башар тибќи расмиёти Тафсири даврии универсалї (давраи дуюм) барои солњои 2017-2020 (соли 2017).
- Наќшаи миллии чорабинињо доир ба иљрои тавсияњо вобаста ба гузориши даврии якљоякардашудаи сеюм ва нанљум оид ба рафти иљрои Конвенсияи њуќуќи кўдак барои солњои 2018-2022 (2018).

- Наќшаи миллии чорабинињо доир ба иљрои тавсияњо вобаста ба гузориши ибтидої дар бораи љараёни татбиќи Протоколи иловагї ба Конвенсияи байналхалќї оид ба њуќуќи кўдак марбут ба хариду фурўши кўдакон, фоњишагии кўдакон ва порнографияи кўдакон барои солњои 2018-2020.

- Наќшаи миллии чорабинињо доир ба иљрои тавсияњо вобаста ба гузориши ибтидої оид ба љараёни татбиќи Протоколи иловагї ба Конвенсияи байналхалќї доир ба њуќуќи кўдак ва дахолати иштироки кўдакон дар низоњои мусаллањона барои солњои 2018-2022 (соли 2018).

Наќшањо маљмўи чорабинињои марбут ба иљрои тавсияњоро пешбинї менамоянд, аз љумла муњлат ва маќомоти ваколатдори давлатї (маќоми давлатии дар аввали рўйхат дар сутуни

Par. 390-395

«иљрокунанда» нишондодашуда, маќоми њамоњангсоз мебошад). Бояд зикр намуд, ки чорабинињои дар наќшањои чорабинињо пешбинишуда на њамеша муфассаланд, нишондињандањои даќиќ, инчунин системаи мониторинги татбиќи чорабинињо муайян карда нашудаанд.

Наќшањои миллии чорабинињо нисбати њар як маќомоти Сохмони Милали Муттањид ќабул шудаанд. Масъала вобаста ба тавсияњои такроршаванда, њал карда нашудаанд.

Вобаста ба тавсияњои расмиёти махсус, ѓайр аз Гузоришгари махсус доир ба масъалаи шиканља наќшањои чорабинињо доир ба иљрои тавсияњо ќабул карда нашудаанд.

Стратегияи ягонаи миллї дар соњаи њуќуќи инсон

Њукумати Љумњурии Тољикистон дар он назар аст, ки барои таъмини њимояи дурусти њуќуќњои инсон дар Тољикистон, танњо заминаи њуќуќї кофї нест ва барои ташвиќ ва њимояи самараноки њуќуќњои инсон ќабул намудани сиёсат, таъсис ва тањкими институтњои давлатї ва тањияи чорабинињои маљмўї зарур аст. Бинобар ин, бо Фармони Президенти Љумњурии Тољикистон аз 7 июни соли 2017 Наќшаи миллии чорабинињо доир ба иљрои тавсияњои давлатњои аъзои Шўрои Созмони Милали Муттањид тибќи расмиёти Тафсири даврии универсалї барои солњои 2017-2020, ки тањия ва ќабули Стратегияи Миллии Љумњурии Тољикистонро дар соњаи њифзи њуќуќи инсон то соли 2025 дар бар мегирад, ќабул карда шуд.

Барои татбиќи чорабинии мазкур гурўњи кории байниидоравї вобаста ба тањияи лоињаи Стратегияи миллї таъсис дода шуд. Стратегия маќсад ва вазифањои дарозмуддати Њукуматро дар соњаи њуќуќи инсон муайян хоњад кард, масъалаи тањияи сиёсати пешќадам ва байнисоњавии ягонаро баррасї мекунад, ки љињати таќвият додани њифзи њуќуќи инсон дар маќомоти давлатї ва мусоидат кардан љињати анљом додани назорати дахлдор дар тамоми љумњурї равона гардидааст. Стратегияи миллї дар асоси тавсияњои маќомоти СММ дар соњаи њуќуќи инсон, ки ба Љумњурии Тољикистон дар давраи солњои 2010-2018 дода шудааст, тањия гардидааст.

БОБИ 6. ИНТИШОР НАМУДАНИ МАЪЛУМОТУ ИТТИЛООТ

Яке аз ўњдадорињои кишвари узв интишор намудани иттилоот доир ба њуљљатњои батасвибрасида, тавсия ва мулоњизоти љамъбастии Кумитаи оид ба њуќуќи инсон мебошад. Кумитаи оид ба њуќуќи инсон (башар) дар њама тавсияњои љамъбастии худ ба Тољикистон тавсия додааст, ки дар байни маќомоти давлатї ва доираи васеи ањолї, њам доир ба гузоришњо ва њам доир ба тавсияњои ќабулгардида иттилоот интишор намояд. Масалан, Кумитаи оид ба њуќуќи кўдак ба Тољикистон тавсия намуд, ки «ба таври васеъ интишор кардани гузориш ва љавобњои хаттї ба саволњое, ки ба давлати аъзо гузошта шудааст, таъмин карда шавад, аз љумла доир ба мулоњизањои хотимавии мазкур, аз он љумла тариќи шабакаи интернетї, байни омма, ташкилотњои љомеаи шањрвандї, гурўњњои љавонон, гурўњњои касбї ва кўдакон …»[16]. Чунин тавсияњо вобаста ба интишори васеи маълумоту иттилоот аз љумла бо забони давлатї инчунин аз

1. CRC/C/OPAC/TJK/CO/1 Мулоњизањои хотимавии КЊИ доир ба љараёни иљрои Протоколи иловагї ба Конвенсия оид ба њуќуќи кўдак марбут ба иштироки кўдакон дар низоњои мусаллањона, нашри 1 ноябри соли 2017, банди 34 ва CRC/C/OPSC/TJK/CO/1 Мулоњизањои хотимавии КЊК доир ба љараёни иљрои Протоколи иловагї ба Конвенсияи оид ба њуќуќи кўдак марбут ба хариду фурўши кўдакон, фоњишагии кўдакон ва порнографияи кўдакон, нашри 3 ноябри соли 2017, Бандин 3. (CRC/C/OPAC/TJK/CO/1Заключительные замечания КПР о ходе выполнения Факультативного протокола к Конвенции о правах ребенка, касающегося участия детей в вооруженных конфликтах, опубликованы 1 ноября 2017 п. 34 и CRC/C/OPSC/TJK/CO/1 Заключительные замечания КПР о ходе выполнения Факультативного протокола к Конвенции о правах ребенка, касающегося торговли детьми, детской проституции и детской порнографии, опубликованы 3 ноября 2017. П. 3)

љониби Кумитаи оид ба њуќуќњои иќтисодї, иљтимої ва фарњангї[17], Кумитаи оид ба њуќуќи башар[18], Кумитаи оид ба рафъи табъиз нисбати занон[19] ва Кумитаи оид ба њуќуќњои муњољирони мењнатї[20] пешнињод шуданд.

Айни замон, дар як чанд торнамоњои (сомонањои) расмии маќмоти давлатї њуљљатњо марбут ба њуќуќи инсон љойгир карда шудаанд. Байни онњо, Вазорати корњои хориљиии Љумњурии Тољикистон (ќисман), Ваколатдор оид ба њуќуќи инсон дар Љумњурии Тољикистон (ќисман), Ваколатдор оид ба њуќуќи кўдак дар Љумњурии Тољикистон (тамоми њуљљатњои марбут ба њуќуќњои кўдак).

Соли 2015, бо кўмаку дастгирии Дафтари минтаќавии Комиссари олии Созмони Милали Муттањид оид ба њуќуќи инсон дар Осиёи Марказї торнамои Комиссияи назди Њукумати Љумњурии Тољикистон оид ба тамини иљрои уњдадорињои байналмилалї дар соњаи њуќуќи инсон сохта шуд. Дар торнамо доир ба гузоришњои пешнињодшаванда, тавсияњои маќомоти СММ, наќшањои миллии чорабинињо оид ба татбиќи тавсияњои маќомоти СММ маълумотњои пурра љамоварї карда шудаанд, аз љумла доир ба љараёни татбиќи наќшањои миллии чорабинињо ќисман маълумтор љойгир карда шудааст.

Ѓайр аз ин, маълумотњо инчунин дар рафти анљом додани машваратњои миллї њангоми баррасї гардидани лоињањои гузоришњои миллї, тавсияњои хотимавии пешнињодшуда, аз љумла дар љараёни тањияи наќшањои миллии чорабинињо дар соњаи њуќуќи инсон интишор карда мешаванд. Одатан, чунин вохўрињои корї аз њисоби маблаѓњои донорњои байналмилалї ё ташкилотњои ѓайрињукуматї гузаронида мешаванд.

Тавсияњои хотимавї ба забони давлатї тарљума намешаванд, аз љумла байни намояндагони маќомоти давлатї ба таври васеъ пањн карда намешаванд. Дар системањои такмили ихтисоси маќомоти давлатї талабот вобаста ба ворид кардани маълумотњои зерин ба љараёни омўзиш љорї карда нашудааст.

---

[17] E/C.12/TJK/CO/2-3. Тавсияњои хотимавии Кумитаи оид ба њуќуќњои иќтисодї, иљтимої ва фарњангї вобаста ба гузориши даврии якљоякардашудаи дуюм ва сеюми Љумњурии Тољикистон, ки 6 марти соли 2015 ќабул гардидаанд, нашри 25 марти соли 2015, Банди 38. (E/C.12/TJK/CO/2-3. Заключительные рекомендации Комитета по экономическим, социальным и культурным правам по объединенному второму и третьему периодическому докладу Таджикистана, принятые 6 марта 2015 года опубликованные 25 марта 2015 г., п. 38)

[18] CCPR/C/TJK/CO/2. Тавсияњои хотимавї ба гузориши даврии дуюми Љумњурии Тољикистон, ки 23 июли соли 2013 ќабул шудааст ва 22 августи соли 2013 нашр гардидааст, банди 26. (CCPR/C/TJK/CO/2. Заключительные рекомендации ко второму периодическому докладу Таджикистана, принятого 23 июля 2013 года и опубликованного 22 августа 2013 г., п. 26

[19] CEDAW/C/TJK/CO/4-5. Тавсияњои хотимавии Кумитаи оид ба барњам додани табъиз нисбати занон вобаста ба гузориши даврии якљоякардашудаи чорум ва пањљуми Љумњурии Тољикистон, ки 9 октябри соли 2013 ќабул шудаанд ва 29 октябри соли 2013 нашр гардидааст, банди 8а (CEDAW/C/TJK/CO/4-5. Заключительные рекомендации Комитета по ликвидации дискриминации в отношении женщин к объединенному четвертому и пятому периодическому докладу Таджикистана, принятых 9 октября 2013 года и опубликованного 29 октября 2013 г., п. 8 а)

[20] CMW/C/TJK/CO/1. Мулоњизањои хотимавии Кумитаи оид ба њифзи њуќуќњои тамоми муњољирони мењнатї ва аъзоёни оилањои онњо вобаста ба гузориши ибтидоии Љумњурии Тољикистон, ки 26 апрели соли 2012 ќабул шудааст ва 16 майи соли 2012 нашр гардидааст, банди 49. (CMW/C/TJK/CO/1. Заключительные замечания Комитета по защите прав всех трудящихся-мигрантов и членов их семей к первоначальному докладу Таджикистана, принятые 26 апреля 2012 года и опубликованные 16 мая 2012 г. П. 49)